

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36024203	IES Faro das Lúas	Vilanova de Arousa	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Xeografía e historia	1º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	8
4.1. Concrecións metodolóxicas	41
4.2. Materiais e recursos didácticos	43
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	44
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	45
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	46
6. Medidas de atención á diversidade	47
7.1. Concreción dos elementos transversais	48
7.2. Actividades complementarias	49
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	50
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	52
9. Outros apartados	52

1. Introducción

A materia de Xeografía e Historia do primeiro curso da ESO vai a contribuír a sentar as bases cívicas e sociais do alumnado permitiéndolle interpretar o mundo que o rodea. Desde a mesma contribuiremos a desenvolver as competencias clave que teñen que adquirir para vivir en sociedade, interactuar coa contorna e comprender que as relacións sociais repercuten no mesmo, así como nos procesos históricos das sociedades humanas.

Neste primeiro curso van a adquirir competencias sobre o manexo e interpretación de aspectos relevantes da Xeografía Física (CPSAA): o coñecemento dos tipos de mapas, o relevo e a súa formación, os climas e cambio climático actual. Todo elo desde unha perspectiva integradora e transversal, procurando que o enfoque ecolóxico e ambiental vaia da man do espertar dunha conciencia cidadá (CC e CE) que permita acadar os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable (ODS)

No que atinxe aos procesos históricos que nos ocuparán ao longo do curso, o alumnado comprenderá como a evolución humana é produto da adaptación ao medio natural e como este provocará unha progresiva adaptación das comunidades ao mesmo. Así, faremos un percorrido desde os nosos parentes homínidos ás civilizacións fluviais (Exipto, Mesopotamia) e ás talasocráticas (Grecia e Roma) que deixaron pegada na Península Ibérica e en Galicia, abordando a aprendizaxe competencial cas pertinentes conexións co mundo actual do alumnado.

Este conxunto de habilidades e actividades a desenvolver, conectarémolos, mediante as estratexias de ensino e aprendizaxe, co presente do alumnado, en especial no que concerne ao compromiso cívico, a igualdade e a perspectiva de xénero. Á vez, achegarémonos a defensa e a conservación do patrimonio histórico e cultural, tan rico nesta longa etapa tanto en España, como en Galicia en particular. Por iso será fundamental abordar os contidos relacionados coa arte e o Patrimonio con especial énfase.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3		4	1-2		1		
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2			2		1-3	3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.			3-4-5		3	3-4	1	1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.					2	1-2-3-4	1	
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	5					1-2		1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	5				3	1-2-3		1
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.		3			1	1-2-3		1
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.			5	4	2-5	1-2-3		
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2					1-2-3-4	1	1

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	O planeta Terra e a súa representación. O estudo xeográfico da Terra	<p>Estudamos o Universo e os planetas que o conforman poñendo especial atención no Planeta Terra, os seus movementos e a órbita planetaria.</p> <p>Analizamos tamén a atmósfera e as súas partes, os continentes e as masas oceánicas e como en función da devandita atmósfera e a situación do relevo se van xerando os climas.</p> <p>Faremos especial mención á deriva continental, a tectónica de placas e a aparición dos fenómenos telúricos que orixinan os distintos relevos do planeta. Estudamos a formación de continentes, mares e océanos e tamén as principais unidades de relevo do Planeta Terra.</p>	5	10	X		
2	A formación do relevo	<p>En relación coa anterior Unidade retomamos o relevo terrestre e facendo referencia ás zonas frías, temperás e cálidas do planeta analizamos a distribución da poboación, os distintos climas do Mundo e como éstos afectan aos asentamentos das distintas civilizacións ao longo da historia. Comezamos así a introducir unha lóxica transversal que nos fai comprender a orixe de Mesopotamia ou Exipto nos lugares nos que se orixinaron.</p>	10	10	X		
3	Emerxencia climática. O desafío do cambio climático	<p>Retomamos aquí os fenómenos telúricos e facemos referencia á pobreza enerxética como causa de catástrofes climáticas como tsunamis, furacáns, terremotos ou o propio fenómeno do monzón.</p> <p>Analizamos as zonas do planeta máis afectadas pola falta de acceso a auga potable, os continentes máis ricos en materias primas e os máis empobrecidos. Visualizaremos tamén partes de documentais ao respecto escollidos de páxinas científicas e analíticas.</p> <p>Analizaremos en profundidade a emerxencia climática, o cambio climático e as súas causas e consecuencias. Do mesmo xeito elaboraremos reflexións propias sobre o modo de superar este problema do mundo actual e como as sociedades debemos reaccionar ante isto.</p>	5	10	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
4	Os medios naturais. O aproveitamento responsable das augas do planeta	Estudaremos os diferentes medios naturais pertencentes a cada clima, a variedade de flora e fauna e as distintas paisaxes derivadas de cada zona climática do mundo.	5	8	X		
5	O impacto humano sobre o medio natural. A relación entre as paisaxes da Terra e os seus habitantes	A modo de broche final faremos unha profunda reflexión sobre como a acción antrópica intervéñe no medio natural, como se fai esa intervención e que consecuencias ten. Poñeremos en relación esta Unidade coa anterior para demostrar que hai unha interrelación real e acusada.	10	8		X	
6	As sociedades prehistóricas	Entramos agora na etapa histórica correspondente a este curso e comezamos facendo referencia á Panxea estudada no apartado de Xeografía para mostrar de novo que o noso Planeta ten millóns de anos de historia e que os seres humanos non o habitan dende os seus inicios. Chegamos á aparición dos primeiros homínidos tras explicar a teoría da evolución e a partir deste momento analizamos con razoamento lóxico o paso de simio a humano ata acadar o Paleolítico. Estudaremos as sociedades prehistóricas, en que se diferencian de nós e como evolucionaron dende os primeiros homínidos ata os primeiros humanos da Revolución Neolítica, o cambio de nómada a sedentario, os primeiros cultivos e as primeiras sociedades complexas.	10	10		X	
7	A Antigüidade en Asia e África	No valle do Indo e do Eufrates en Asia e nas orillas do Nilo en Exipto xorden as coñecidas como civilizacións fluviais, as primeiras civilizacións modernas, con xerarquía, idioma e moeda. Analizamos como a aparición da escritura neste momento marca o paso da Prehistoria á Historia e como se inician as construcións dos grandes monumentos e dos palacios dos primeiros reis.	10	8		X	
8	A civilización Exipcia	Analizamos nesta Unidade a especial relevancia do Exipto das faraonas e dos faraóns, as súas pirámides, ritos, relixión, cultura e idioma. Como se forma con eles a grandísima civilización que encabezou África e como os seus habitantes se nutrían do elemento máis relevante do imperio, o río Nilo. Faremos así unha nova relación transversal coa xeografía, retomando a relevancia dos elementos fluviais. Investigaremos a súa arte, a súa relixión, a súa organización social e a aparición da desigualdade social. Aquí faremos unha mención especial a como as desigualdades	10	8		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
8	A civilización Exipcia	non son un elemento contemporáneo e analizaremos o por que das mesmas.	10	8		X	
9	A Hélade, a cuna da democracia	<p>Viaxando a través do Mediterráneo e sempre co foco posto en lembrar ao alumnado que Mesopotamia, Exipto e a Antiga Grecia conviven en algún momento da historia, chegamos á Hélade. Comezamos por analizar a cultura cretomicénica como cuna da civilización. A continuación pasamos á Grecia continental e insular para estudar o florecer da cultura, a filosofía, a arte clásica e, en definitiva, a cuna da cultura clásica. A base da futura e poderosa Roma.</p> <p>Estudaremos a súa xeografía e como se expande a través do Mar Mediterráneo. Faremos especial mención a que ésta é a cuna da democracia, o primeiro lugar no que o pobo é partícipe das decisións sociais e, polo tanto, o lugar no que xerminan as ideas e a razón.</p> <p>Estudaremos tamén a chegada dos pobos gregos ás nosas costas e a fundación de cidades gregas na nosa contorna. Así mesmo analizaremos a súa relación cos pobos xa asentados na Península Ibérica e a integración entre eles.</p>	10	9			X
10	Roma e o seu Imperio	<p>O Imperio Romano non naceu como talse non que a súa orixe está nunha cidade. Estudaremos a creación da cidade de Roma e as súas etapas: Monarquía, República e finalmente Imperio.</p> <p>Nesta última parte será cando analizaremos a súa expansión polo Mediterráneo absorbendo as culturas próximas (os derradeiros faraóns e tamén a cultura grega) para pasar a ser o maior Imperio ata a data. Estudaremos tamén a chegada dos romanos a Hispania e a Gallaecia, así como a súa relación cos pobos xa asentados nos nosos límites e a asimilación entre todos eles.</p> <p>A herdanza grecolatina é tan fundamental que se non fora por ela a nosa forma de ver o mundo serían moi diferentes. A chegada de gregos e romanos, pero especialmente destes últimos, eliminou o sustrato propios dos pobos celtas e íberos da Península e por iso é fundamental facer fincapé na forma na que a cultura, filosofía, arte e lingua romanas nos influencian todavía hoxe en día.</p>	10	8			X
11	As expresións artísticas na Antigüidade	Ao longo de todos os temas do apartado de historia faremos referencia á arte de cada civilización pero nesta Unidade en concreto	5	8			X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
11	As expresións artísticas na Antigüidade	estudaremos obras, autores, estilos, formacións e construcións propios de cada época como son os zigurats, as mastabas, as pirámides, os hipoxeos, os templos, os palacios, as edificacións civís, as esculturas e os conxuntos escultóricos. Apreciaremos especialmente os coñecementos de arquitectura e enxeñería que supoñen para nos ata a actualidade.	5	8			X
12	Os pobos bárbaros	Coa caída do Imperio Romano de Occidente no ano 476 d.C. un territorio inmenso queda desamparado ao mesmo tempo no que están aparecendo pobos alleos a Roma que pretenden facerse co seu botín. Estes pobos bárbaros procedentes do Leste de Europa comezan a asentarse no territorio do antigo Imperio Romano de Occidente. No caso da Península Ibérica os visigodos ocupan a metade Sur e Leste e os suevos o Norte e o Occidente. Tal foi a súa relevancia que con eles, cos suevos, creouse o primeiro reino de Europa, o Reino Suevo de Galicia. Analizaremos a súa arte, cultura, idioma, tradicións, relixión e o sustrato que nos deixaron, parte do carácter histórico que todavía hoxe poseemos.	10	8			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	O planeta Terra e a súa representación. O estudo xeográfico da Terra	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Sabe elaborar esquemas de contido que faciliten o estudo e a comprensión, así como eixos cronolóxicos que favorezcan a ensinanza cronolóxica	PE	60
CA1.2.1. - Poñer en valor os riscos da Humanidade ante a crise climática	Coñece os riscos da Humanidade ante a crise climática		
CA1.2.2. - Analizar como a desigualdade entre Primeiro e Terceiro Mundo agravan as consecuencias da emerxencia climática	Traballa conscientemente nas diferencias e desigualdades entre o Cono Norte e o Sur		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Sabe empregar termos, conceptos e acontecementos adecuadamente		
CA1.5 - Identificar os principais problemas, retos e desafíos aos que se enfrontou a humanidade ao longo da historia, os cambios producidos, as súas causas e consecuencias, así como os que, na actualidade, debemos formular e resolver arredor dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Analiza os problemas, retos e desafíos da Humanidade e é consciente dos mesmos		
CA1.6 - Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Cubre mapas de forma correcta e ordenada		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Organiza os feitos históricos de forma ordenada e cronolóxica, facilitando o seu entendemento		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Leva a cabo traballo de investigación profundo e consciente	TI	40
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	Sabe situar nun mapa as coordenadas xeográficas		
CA1.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Expón a súa opinión sobre a forma de conseguir un mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Elabora esquemas de contido e resumos		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Fai valoracións críticas baseadas en feitos obxectivos		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Participa adecuadamente e con argumentos en debates		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflictan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Coñece varias accións de defensa da contorna		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA1.2 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.			
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). - Ubicación de accidentes xeográficos e localizacións en mapas mundiais, continentais, nacionais e autonómicos - Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introducción aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta. - Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
2	A formación do relevo	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Crea esquemas de contido e resumos de coñecementos	PE	60
CA1.2.1. - Poñer en valor os riscos da Humanidade ante a crise climática	Analiza as causas e consecuencias da crise climática		
CA1.2.2. - Analizar como a desigualdade entre Primeiro e Terceiro Mundo agravan as consecuencias da emerxencia climática	Fai lectura reflexiva e responde a preguntas sobre a desigualdade		
CA1.6 - Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Identifica tipos de mapas e proxeccións		
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	Ubica xeográficamente os principais climas da Terra		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Ubica cronoloxicamente feitos históricos, xeográficos e descubrimentos relativos ás dúas especialidades		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Elabora glosarios de termos e conceptos	TI	40
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Fai investigacións a través de información científica e empírica		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Identifica imaxes, mapas e cartografías		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Busca información sobre desigualdade mundial e da a súa opinión ao respecto		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Participa en debates guiados e argumenta as súas opinións		
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Coñece dúas accións de defensa da contorna		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA1.2 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.			
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). - Ubicación de accidentes xeográficos e localizacións en mapas mundiais, continentais, nacionais e autonómicos - Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta. - Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
3	Emerxencia climática. O desafío do cambio climático	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Cubre esquemas de contido relevantes referentes a coñecementos previos e actuais	PE	60
CA1.2.1. - Poñer en valor os riscos da Humanidade ante a crise climática	Identifica información sobre colectivos desplazados ou afectados pola crise climática		
CA1.2.2. - Analizar como a desigualdade entre Primeiro e Terceiro Mundo agravan as consecuencias da emerxencia climática	Analiza as formas de afrontar a emerxencia climática en función da ubicación		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Elabora documentos sobre os efectos do cambio climático a partir de fontes		
CA1.5 - Identificar os principais problemas, retos e desafíos aos que se enfrontou a humanidade ao longo da historia, os cambios producidos, as súas causas e consecuencias, así como os que, na actualidade, debemos formular e resolver arredor dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Propón medidas para paliar a emerxencia climática		
CA1.6 - Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Identifica e completa proxeccións		
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	Identifica tipos de paisaxes, tipos de fauna e flora dos distintos climas e diferencias entre paisaxe urbana e rural		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Elabora e completa eixos cronolóxicos e mapas de contido		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Coñece varios efectos actuais da emerxencia climática		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Incorpora conceptos e termos ao glosario iniciado en unidades anteriores		
CA1.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Coñece algunha das medidas implementadas polo Estado para paliar a emerxencia climática		
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Coñece o concepto de cambio climático		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Identifica imaxes con información xeográfica e histórica	TI	40
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Participa de forma activa e argumentada en debates orais cos seus compañeiros		
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Propón medidas de alcance persoal para paliar a emerxencia climática		
CA3.8 - Relacionar os cambios nos estilos de vida tradicional e contrastalos cos que son saudables e sustentables na contorna, a través de comportamentos respectuosos coa propia saúde, coa dos demais e cos outros seres vivos, tomando conciencia da importancia de promover o propio desenvolvemento persoal.	Participa na elaboración de un traballo con fontes de historia oral		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			
CA1.2 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta. - Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
4	Os medios naturais. O aproveitamento responsable das augas do planeta	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Sabe elaborar esquemas e resumos das ideas claves	PE	60
CA1.2.1. - Poñer en valor os riscos da Humanidade ante a crise climática	Analiza testimonios individuais e colectivos sobre a crise climática e as súas consecuencias		
CA1.2.2. - Analizar como a desigualdade entre Primeiro e Terceiro Mundo agravan as consecuencias da emerxencia climática	Diferencia as consecuencias e a súa gravidade en función do país ou colectivo afectado		
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	Identifica os principais elementos dos distintos medios naturais		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Elabora, cubre e completa información cronolóxica de xeito correcto		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Forma parte de debates activa e adecuadamente	TI	40
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Elabora esquemas e resumos con interrelación de temas e transversalidade		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Leva a cabo procesos de investigación e comprobación de datos empíricos		
CA1.6 - Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Identifica mapas e os seus elementos		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Identifica fontes históricas e xeográficas		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Analiza información sobre os problemas históricos e actuais das poboacións		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflectan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Argumenta opinións e defende afirmacións		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA1.2 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.			
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta. - Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
5	O impacto humano sobre o medio natural. A relación entre as paisaxes da Terra e os seus habitantes	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Completa e elabora de xeito completo resumos e esquemas de contido	PE	60
CA1.2.1. - Poñer en valor os riscos da Humanidade ante a crise climática	Analiza as problemáticas da crise climática e as súas consecuencias na saúde		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Elabora e completa un glosario de termos históricos e xeográficos		
CA1.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Coñece varias medidas implementadas polo Estado		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Elabora e completa eixos e organizacións cronolóxicas con información adecuada		
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Diferencia fontes primarias de secundarias e analiza a información que aportan		
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Analiza noticias de diversas fontes xornalísticas, información didáctica e dixital sobre un mesmo tema e extrae conclusións		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Analiza o papel e a historia de Galicia e da Península Ibérica na Prehistoria e a Historia Antiga		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Analiza os comportamentos da Humanidade e as súas producións ao longo da historia		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situálas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Analiza a evolución das sociedades prehistóricas e antigas e as súas producións, ubicación e testimonios		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Analiza o pasado das sociedades e a evolución das mesmas ata a actualidade tendo especial atención nas relixións e expresións artísticas		
CA3.8 - Relacionar os cambios nos estilos de vida tradicional e contrastalos cos que son saudables e sustentables na contorna, a través de comportamentos respectuosos coa propia saúde, coa dos demais e cos outros seres vivos, tomando conciencia da importancia de promover o propio desenvolvemento persoal.	Participa na elaboración de un traballo con emprego de fontes de historia oral		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos inductivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Toma conciencia do mundo actual e dos riscos e retos da sociedade contemporánea		
CA1.5 - Identificar os principais problemas, retos e desafíos aos que se enfrontou a humanidade ao longo da historia, os cambios producidos, as súas causas e consecuencias, así como os que, na actualidade, debemos formular e resolver arredor dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Propón medidas concretas para paliar os efectos do impacto humano sobre o medio natural		
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	Analiza e identifica os principais elementos dunha imaxe artística, histórica ou xeográfica		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Elabora documentos escritos en base a fontes artísticas, históricas ou xeográficas	TI	40
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Elabora argumentos en debates e comentarios guiados de clase		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Participa de xeito activo e crítico en debates orais cos seus compañeiros		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflictan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Propón medidas concretas de alcance personal		
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Promove a paz, a igualdade e a equidade entre pobos, xéneros e individuos		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA1.2 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.			
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Análise interdisciplinar da orixe do ser humano e do nacemento da sociedade. Grandes migracións humanas e o nacemento das primeiras culturas. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización.

Contidos

- Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras.
- Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo.
- As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural.
- España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.
- Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
6	As sociedades prehistóricas	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Elabora resumos, esquemas e mapas conceptuais de contidos xa vistos e actuais establecendo unha interrelación entre eles	PE	60
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Completa e elabora correctamente eixos cronolóxicos cos fenómenos históricos xa incorporados e os novos		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Analiza a relevancia de Galicia e a Península Ibérica e a súa situación na Prehistoria e na Historia Antiga		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Distingue as diferencias entre a Prehistoria e a Idade Antiga		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Distingue as etapas de cada civilización antiga así como as súas características máis importantes		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Fai unha interrelación consciente das civilizacións antigas e como se influencian unha a outras		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Leva a cabo unha interrelación de contidos e formas de expresar o mesmo tanto en Historia como en Xeografía elaborando esquemas e preguntas de desenvolvemento		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos inductivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Completa o mapa mental comezado en temas anteriores coa introducción de novos coñecementos		
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Distingue os principais ferramentas líticas da prehistoria		
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	A través do traballo sobre textos distingue como acientíficas as teorías creacionistas		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Elabora esquemas simples	TI	40
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Fai unha lectura consciente de como as culturas antigas afronta os problemas da xerarquización		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Forma parte de debates guiados na aula con argumentos sólidos		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Fai un estudo significativo e consciente da importancia da igualdade		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Analiza a súa contorna e todo o patrimonio mundial en xeral e pon en valor a súa relevancia histórica e humana		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introducción aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Análise interdisciplinar da orixe do ser humano e do nacemento da sociedade. Grandes migracións humanas e o nacemento das primeiras culturas. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudáica e islámica na cultura europea.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade. - Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural. - España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respeto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respeto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
7	A Antigüidade en Asia e África	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Crea esquemas de contido e eixos cronolóxicos adecuados e completos	PE	60
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Completa o glosario xeográfico e histórico		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Crea esquemas de contido e eixos cronolóxicos adecuados e completos		
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Distingue as fontes primarias das secundarias e analiza sacando conclusións de todos os campos		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Pon en valor o papel de Galicia e da Península Ibérica na Prehistoria e na Antigüidade		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Analiza as partes dun mapa temático histórico		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Distingue os principais trazos das civilizacións		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Analiza a evolución das civilizacións e como as súas consecuencias derivan nas sociedades actuais		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Leva a cabo procesos de investigación empírica e amplia os coñecementos previos		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Analiza as primeiras formas de xerarquía		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Crea opinións críticas e xuízos de valor		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Desenvolvese correctamente en debates e aporta opinións argumentadas en baseadas en feitos históricos	TI	40
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Identifica os prexuízos eurocentristas		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Busca información sobre destrución de patrimonio, fai investigacións empíricas e emite opinións propias ao respecto		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade. - Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
8	A civilización Exipcia	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Completa o glosario de termos histórico-xeográficos	PE	60
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Analiza a sociedade exipcio antiga e a actual poñendo de relevo a súa forma de ubicarse, enriquecerse e evolucionar		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Crea e completo eixos cronolóxicos adecuadamente		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Coñece as bases do sistema social exipcio e a súa xerarquía		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Desarrolla as características básicas da civilización exipcia así como as súas producións		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Analiza o arte exipcio e as practicas funerarias		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Analiza a diferenza entre privilexiados e non privilexiados e saca conclusións da mesma		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Analiza a diversidade social e cultural do Antigo Exipto e como inflúe nas sociedades posteriores		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Valora o legado material exipcio e o seu expolio por parte dos imperios europeos, onde se ubican os seus restos e analiza a reconstrución e rehabilitación dos mesmos		
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Desenvolve esquemas de contido e eixos cronolóxicos adecuados		
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Analiza partes do Libro dos Mortos exipcios e a súa forma de organización da sociedade		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Analiza a conexión entre o Antigo Exipto e a Península Ibérica	TI	40
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Elabora esquemas visuais sobre os contidos do tema		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Establece unha conexión entre a sociedade do momento e a actual e analiza as diferencias		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información.
- Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico.
- As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo.
- Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización.
- Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras.
- Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino svevo.
- As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión.
- A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder.
- As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
9	A Hélade, a cuna da democracia	9

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Crea esquemas e resumo incluíndo os feitos máis relevantes da Prehistoria e a Historia Antiga		
CA1.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Entende a importancia de Grecia para o desenvolvemento da democracia como sistema político		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Completa eixos cronolóxicos coa información previa e actual do desenvolvemento histórico		
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Responde preguntas simples sobre textos históricos		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Describe as características básicas da Hélade	PE	60
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Participa en debates con información correcta e argumentos elaborados		
CA3.6 - Argumentar e intervir sobre a igualdade real de homes e mulleres actuando en contra de calquera actitude e comportamento discriminatorio por razón de xénero.	interpreta de forma crítica o papel da muller na sociedade grega		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Identifica imaxes dos monumentos gregos máis relevantes e analiza a importancia da conservación do patrimonio e os vestixios arqueolóxicos		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Completa o glosario de termos histórico-xeográficos	TI	40

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Elabora traballos de investigación sobre a evolución das distintas civilizacións, inicio, desenvolvemento, influencias e desaparición		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Analiza a conexión entre a Antiga Grecia e a Península Ibérica		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Analiza mapas temáticos sobre a Grecia Antiga e as súas características		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Analiza a xerarquía e as clases sociais gregas así como a súa vida cotiá		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Identifica na cultura europea actual algún trazo da civilización grega		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Analiza a relevancia da democracia no estado de dereito e na calidade de vida das persoas		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Analiza a importancia das migracións gregas para a expansión do seu modelo cultural, base do mundo democrático actual		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información.
- Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico.
- As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo.
- Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización.
- Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras.
- Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino svevo.
- As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión.
- A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder.
- As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural.
- España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
10	Roma e o seu Imperio	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
-------------------------	------------------------	----	---

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Elabora eixos cronolóxicos completos e transversais que ubiquen patrimonio e historia da contorna e mundial	PE	60
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Analiza a sociedade romana nos seus inicios e no seu fin e como este modelo se estende ás zonas conquistadas no Imperio, establecendo unha relación entre privilexiados e non privilexiados que sentan as bases do inmovilismo da Idade Media		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Describe e identifica as características básicas da civilización romana, as súas etapas, cronoloxía, ubicación e extensión en cada etapa		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construindo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Entende a influencia de Roma na conformación da identidade europea e como eliminou/fusionou as culturas previas á hora de asentarse en contextos novos dentro da súa idea de Imperialismo		
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Coñece e interpreta críticamente a situación das mulleres e dos escravos en Roma		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Analiza o Imperio Romano como civilización extensa que ocupa a meirande parte do mundo coñecido no momento e como as diversas culturas que forman parte del se van amoldando ao seu modelo		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Analiza os restos arqueolóxicos do pasado romano tanto na súa contorna como a nivel nacional e internacional e recoñece obras da época		
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Elabora esquemas de contido en grupo e expón as conclusións á súa clase	TI	40
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Completa os glosario de termos histórico-xeográfico		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos inductivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Atopa na súa contorna pegadas da civilización romana e analiza a súa historia		
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Diferencia fontes primarias e secundarias e analiza os seus contidos		
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Responde preguntas sobre textos históricos		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Atopa na súa contorna pegadas da civilización romana e analiza a súa historia para plasmala nun traballo de investigación presentado na aula		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Utiliza mapas de contido, cuadrantes, esquemas de contido e eixos cronolóxicos para plasmar a información e sistematizala á hora de estudar		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Elabora debates e participa neles con ideas propias sobre a división de poderes romana, os poderes absolutos e a desigualdade social		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Forma parte de debates guiados acerca da visión do mundo dende a perspectiva romana e a visión do mundo dende a perspectiva dos bárbaros e os pobos romanizados		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación.

Contidos

- Lectura crítica de información.
- Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico.
- As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo.
- Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras.
- Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo.
- As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión.
- A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder.
- As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade.
- Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural.
- España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
11	As expresións artísticas na Antigüidade	8

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Completa definicións de elementos artísticos e ubica as partes de obras de arte famosas		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Relaciona obras de arte coa súa etapa histórica e coa súa función correspondentes		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Completa a información artísticas en eixos cronolóxicos preconcebidos		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Analiza o patrimonio galego e peninsular da etapa antiga e a súa relación coas grandes civilizacións		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Entende e elabora mapas de contido		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Elabora pirámides de poboación con información sobre igualdade, etapas e participantes	PE	60
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Analiza todas as características, fases, etapas e consecuencias das diferentes culturas do mundo antigo		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Participa en debates sobre a cultura, a arte e o patrimonio		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Analiza unha obra de arte actual e indica que elementos da mesma teñen a súa orixe neste momento da historia		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Analiza o papel das mulleres na arte e na cultura da Antigüidade		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Leva a cabo traballos de investigación dos restos arqueolóxicos e artísticos da súa contorna	TI	40
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Analiza obras de arte famosas e fai unha relación das mesmas coas características da civilización correspondente		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Analiza a relación entre arte e civilización		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Recoñece o valor patrimonial da arte conservada e a importancia da súa conservación		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo.

Contidos

- As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión.
- A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder.
- As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade.
- España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.
- Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
12	Os pobos bárbaros	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1.1. - Elaborar esquemas de contido baseados en ideas clave que fortalezcan os coñecementos previos e axuden á adquisición paulatina de novos contidos.	Completa esquemas de contido con información previa e a evolución da mesma ata chegar aos conceptos actuais	PE	60
CA1.5 - Identificar os principais problemas, retos e desafíos aos que se enfrontou a humanidade ao longo da historia, os cambios producidos, as súas causas e consecuencias, así como os que, na actualidade, debemos formular e resolver arredor dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Identifica as causas do desmoreamento do Imperio Romano		
CA2.1.1. - Elaborar eixos cronolóxicos empregando fontes históricas e xeográficas	Completa ordenadamente as fases de cada proceso e elabora eixos cronolóxicos para ubicar os mesmos axeitadamente		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Identifica as pegadas do Reino Suevo de Galicia, as súas características, evolución, influencia e desaparición e pon en valor o primeiro reino europeo da Historia		
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Estuda e comprende mapas de contido e mapas temáticos sobre a caída do Imperio Romano e a chegada de suevos e visigodos a territorio peninsular		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Analiza a relación entre romanos e celtas e entre romanos e íberos e como foron os tratados de paz, os pactos e as resistencias entre eles. Pon de relevo o papel de Viriato ou a resistencia gala		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Analiza a fusión entre o pobo celta e íbero coa influencia a raíz da invasión romana e cal é o sustrato actual daquela relación		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construindo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Analiza as características da sociedade actual e pon e manifesto a súa relación co pasado antigo e as herdanzas mantidas		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	Analiza textos ao respecto e responde a preguntas guiadas		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Analiza a arte clásica como a base do mundo actual así como a súa cultura, filosofía, relixión e arte como a base do pensamento e as democracias actuais		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Completa o glosario de termos histórico-xeográficos		
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflectan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Leva a cabo un traballo de investigación sobre as culturas prerrománicas e o sustrato que mantemos hoxe en día	TI	40

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Participa en debates sobre a influencia do mundo romano no mundo celta e no mundo íbero e analiza o concepto de bárbaro		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	Analiza textos ao respecto e responde a preguntas guiadas		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Analiza criticamente o concepto de bárbaro		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.		Baleiro	0
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura

Contidos

- europea.
- O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións.
- A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade.
- España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas.
- Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial.
- Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora.
- Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A metodoloxía empregada nesta materia baséase no constructivismo e na elaboración dun aprendizaxe dende os preceptos máis básicos ata a complexización da materia.

Seguindo este espírito constructivista o alumnado adquire o coñecemento dos feitos e fenómenos xeográficos e históricos nun sentido amplo permitindo relacionalos entre si e detectar as repercusións que estes tiveron no seu momento e aínda teñen no presente.

A organización dos saberes da Xeografía e a Historia, a súa programación e secuenciación deben abordarse desde unha perspectiva cronolóxica e tendo en conta os obxectivos didácticos e as situacións de aprendizaxe propostas, incidindo na contextualización histórica e xeográfica desde un enfoque multicausal e desde unha perspectiva de estudo comparado. Para iso, pódense priorizar contidos e ir ao esencial para poder traballalos dun xeito operativo, práctico e comprensible.

De este modo o constructivismo e a aprendizaxe significativa conformarán a metodoloxía que empregarei na aula, adecuando o seu contido ás características e ritmos do meu alumnado, elaborando actividades diversas coa axuda de materiais propios e os recursos do centro para conformar unha Historia do Mundo e da Xeografía integradora, obxectiva, veraz e baseada en valores e fontes diversas. A difusión do constructivismo en España no século XX recalca o papel do suxeto que elabora o seu coñecemento a través da interrelación persoal co seu medio. A aprendizaxe significativa resalta a relevancia da comprensión e resulta máis gratificante para o alumnado que aprende por sí mesmo, constrúe o seu propio coñecemento e facilita que os saberes se reteñan millor ao mesmo tempo que se interrelacionan, integrándoos e abrindo a porta a futuros estudos. A través do constructivismo e a aprendizaxe significativa o alumnado madura a súa comprensión do mundo e complexiza a súa estrutura cognitiva, sendo así a educación un camiño irreversible da cosmovisión do real que se vai construíndo a través da paulatina complexización de conceptos en un proceso que vai do xeral ao específico, facendo ao alumno o responsable último da súa aprendizaxe e dotándoo da responsabilidade propia do camiño á vida adulta.

A miña práctica didáctica, polo tanto, está fundamentada nunha metodoloxía que se sustenta no constructivismo, a aprendizaxe significativa e que se inspira nas publicacións de Pilar Benejam e Joan Pagés sobre o modelo didáctico da instrución en espiral. Esta práctica docente basease no estudo do xeral ao específico, comezando pola análise dunha panorámica global dentro da cal imos descendendo aos detalles e, unha vez comprendidos e interiorizados éstos volvemos á panorámica xeral onde insertamos o coñecemento examinado, repetindo o mesmo procedemento sobre outros aspectos concretos. Este método promove un coñecemento cada vez máis denso dun tema, ao ir enriquecendo a complexidade dos seus detalles, insertándoos na comprensión do conxunto. Esta metodoloxía concibe as Unidades Didácticas como secuencias de ensinanza-aprendizaxe nas que eu, como docente, teño a labor de conducir a clase asegurándome da continuidade no discurso e intercalando intervencións do alumnado, xestionando debates para clarificar a comprensión. O alumnado, pola súa parte, xa non se limita a escoitar, agora é un personaxe

activo que, coas intervencións propostas, aprende a debater na aula, construíndo entre todos o coñecemento. Para que a miña metodoloxía cumpra os seus obxectivos de afianzar o coñecemento e fomentar a responsabilidade do meu alumnado decidído diseñar cada Unidade Didáctica como unha Unidade de Traballo, de modo que o incentivo de cumprir expectativas anime aos meus alumnos a dar o millor de sí mesmos. A aprendizaxe só é significativa se cada estudante pon a proba a súa comprensión e desenvolve as súas capacidades coa súa labor cotidiana e sendo a aula o espazo natural e diario de aprendizaxe.

Á fora de facilitar o desenvolvemento competencial dos meus alumnos presentao actividades abertas a situacións ambiguas que demanden a mobilización de ideas, habilidades e valores y que subliñan o sentido do aprendido na súa dimensión formativa e en situacións reais. Para isto as miñas Unidades Didácticas están organizadas dunha forma determinada todas elas para cumprir unha intención educativa. En cada sesión, tras retomar o visto na sesión anterior e despois dunha breve explicación introductoria á materia que imos a ver na sesión actual, o alumnado realizará una serie de actividades (2 o 3 por sesión) que profundizarán no aprendido. O esquema de cada Unidade Didáctica é:

1) Presentación do tema: parte que ubica a Unidade no proceso educativo e acota os seus obxectivos. Para isto vinculoa aos coñecementos e destrezas previas, emplazo o tema trazando unha primeira visión de feitos e datas relevantes e elaboro os interrogantes.

2) Desenvolvemento do tema: con tarefas diversas que extendan e complexicen a comprensión do alumno, busco unha restructuración conceptual que aporte ideas e explicacións lóxicas ás incógnitas establecidas, desencadeando así o proceso de aprendizaxe. Éste debe atender a dous criterios básicos: unha lóxica académica na que se sistematizan os contidos e outra psicolóxica considerando que o alumnado elabora os seus coñecementos do xeral ao específico. Ademais inclúo referencias ao presente e repeticións que fortalecerán a retención do aprendido e aumentarán a súa interese.

3) Recapitulación final: por último regresaremos ao punto de partida para analizar o aprendido, extraer conclusións e avaliar a aprendizaxe, a través de dous procedementos: por un lado, unha revisión das ideas previas cuxa análise fará ver aos alumnos o seu propio progreso; por outro, a elaboración de novos interrogantes que abrirán a porta á seguinte unidade didáctica.

Desenvolvín un sistema de ensinanza-aprendizaxe que deixa de lado a separación tradicional da teoría e a práctica e optei por unha metodoloxía que combina ambas esferas. Ao longo das explicacións na aula irán intercalando actividades que, ademais de afianzar os coñecementos con exercicios visuais e prácticos, aumentarán a motivación do alumnado que será suxeito activo na explicación. Estas tarefas enmarcanse nun abanico amplo de opcións, xa sexan individuais ou colectivas, e con elas o alumnado desenvolve todas as competencias clave da ESO. Os debates, as exposicións en grupo, as postas en común, as visitas guiadas, as infografías ou as exposicións de temas ou traballos breves reforzan as competencias CCL, CP, CAA, CPSAA, CCEC e CCEC. Coa elaboración de xogos de mesa ou interactivos e actividades como o brainstorming cubro a vertente constructivista da aprendizaxe e a competencia CD e CSTEM. Así mesmo, esta competencia CSTEM a traballo con gráficos e eixos cronolóxicos, xa sexan en formato papel ou interactivos con ferramentas como Timeline JS ou mapas xeográficos a escala.

Todas estas actividades, xa sexan individuais ou colectivas, serán adecuadas ás necesidades do meu alumnado. No caso das actividades en grupo agruparei ao meu alumnado de modo heteroxéneo para fomentar a interrelación entre os compañeiros e educar en valores como a igualdade, rompendo os roles sociais establecidos e facendo valer un aprendizaxe entre iguais.

Tamén realizaremos ACEs ao longo do curso, en concordancia coa ensinanza en valores, transversal, equitativa e igualitaria e que versarán sobre días conmemorativos como o Día da Muller ou o Día Escolar da Non Violencia e a Paz, traballando así contidos transversais, obxectivos e competencias.

O papel estrutural dos procesos e contidos diversos, que incorpora campos temáticos, recursos e procedementos de diferentes áreas de coñecemento, confire a esta materia un papel central á hora de establecer estratexias interdisciplinares como o traballo por proxectos incluso ao longo dos catro cursos da etapa, isto permitirá que o alumnado perciba a aprendizaxe dende unha perspectiva conxunta, relacional e global evitando unha visión compartimentada das materias.

O interese aumentará ao ver a aplicación das aprendizaxes, polo tanto, é conveniente contextualizalas e conectalas cos problemas actuais e retos do presente, dende unha perspectiva interpretativa do tempo e comprensiva do espazo, xa que facilita dotar aos contidos de funcionalidade, interese e utilidade para o alumnado e permite crear escenarios diversos nos que desenvolver iniciativas e proxectos en situacións reais para ir propiciando que vaian participando e comprometéndose coa contorna e a comunidade.

O desenvolvemento das competencias son o eixe vertebrador da didáctica docente, por tal motivo, o enfoque metodolóxico das clases debe ser eminentemente práctico e activo poñendo ao alumnado no reto de resolver as tarefas que se lle propoñen seguindo a máxima de que se aprende facendo. Unha vantaxe da Xeografía e Historia é que o alumnado adoita a ter coñecementos previos por experiencias vividas, polo que é preciso aproveitalas para favorecer que siga construíndo a súa aprendizaxe actuando o profesorado de guía e propiciador do progreso dos

saberes.

Por suposto, é recomendable establecer unha diversificación dos itinerarios de aprendizaxes, así como a aplicación de criterios de flexibilidade que permitan poñer en acción propostas e iniciativas educativas que favorezan a inclusión. Isto favorecerá a motivación e a participación activa do alumnado e detectar os progresos individuais e grupais sen fixarse só nos resultados. En relación a isto, o profesorado poderá facer emprego de distintos métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e que favorezan a capacidade de aprender por si mesmos, o que vai permitir reforzar a autonomía, a reflexión e a responsabilidade. Diversificar metodoloxías, ademais de romper coa rutina, vai axudar a que o docente teña maior perspectiva de coñecemento do alumnado nas diferentes facetas e detectar as dificultades de aprendizaxe que aparezan e, se fora o caso, poñer en práctica os mecanismos de reforzo axeitados (discriminando tarefas, regulando a esixencia, propoñendo alternativas...)

Tamén é conveniente o uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, o fomento da creatividade, do espírito científico e do emprendemento.

Outro aspecto a ter en conta son as dinámicas de grupo xa que a aprendizaxe entre iguais é moi efectiva. Poden propoñerse tarefas a desenvolver de xeito individual, pequeno grupo ou gran grupo buscando o maior rendemento do alumnado e unha maior interacción entre eles. Posteriormente, coa posta en común do traballado estableceríase un diálogo moi enriquecedor para a comprensión dos contidos.

O emprego de mecanismos como a formulación de interrogantes, tormenta de ideas, debates, recreación de feitos, asembleas... facilitan o intercambio de información, o desenvolvemento crítico e a creación dun criterio persoal ou xuízo de valor que conduce á madurez e desenvolvemento dos estudantes.

Así pois, a innovación, o deseño, a actividade, a creatividade son características a contemplar nos métodos que se aplican na aula escapando das clases exclusivamente expositivas que non permiten coñecer as capacidades reais do alumnado, as habilidades, destrezas e intereses.

Por suposto a todos estes contidos, obxectivos, actividades e traballos inscribirémoslle unha dimensión igualitaria defendendo a igualdade e a equidade entre as persoas.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Libro de texto
Mapas conceptuais
Caderno ou cartafol de traballo do alumnado
Eixos cronolóxicos escritos e dixitais
Apuntamentos e fichas do docente
Blog do docente
Aula Virtual do Centro
Novelas históricas, novelas gráficas, comics
Prensa
Debates na aula
Traballos de investigación
Brainstorming

Hoxe en día contamos cunha grande diversidade de recursos pedagóxicos para cada momento didáctico ou metodoloxía a empregar.

A pesar do aumento sustancial da relevancia das TIC no sistema educativo actual, existen algúns recursos didácticos tradicionais que siguen tendo unha gran importancia no desenvolvemento educativo do alumnado. O recurso didáctico por antonomasia é o Libro de Texto dixital que se empregará como material de consulta, posto que a materia estaba xa preorientada a unha ensinanza Edixgal e todos os recursos que se nos ofrecen dela son dixitais. Empregarei presentacións PowerPoint e materiais de elaboración propia na maior parte das ocasións. A súa cuidada edición e ampla gama de actividades permitenme adicar máis tempo á planificación e á supervisión da actividade didáctica. Como xa indiquei anteriormente o fomento da lectura é unha máxima na miña función docente e para iso empregarei a Biblioteca do centro coa axuda do Clube de Lectura, facendo uso da hora de ler que hai prevista para ler capítulos de libros de divulgación xeral, monografía breves, atlas históricos ou obras de ficción como os cómics históricos e será unha actividade voluntaria que incentivará a lectura con estímulos como puntos positivos na nota ou coa suma de fraccións da mesma.

O alumnado requerirá dun caderno de traballo onde plasmará as tarefas de xeito ordenado e boa presentación. Dito caderno ou cartafol será unha mostra máis do traballo do alumno e do seu progreso.

Logo están os recursos que se ofrecen a través da Plataforma EDIXGAL que poden realizarse e entregarse a través da plataforma. Así mesmo a Plataforma EDIXGAL permite ao docente deseñar diferentes tipos de tarefas avaliáveis, e comunicarse co alumnado.

Por outro lado, e afondando agora na dimensión tecnolóxica, contarei con recursos didácticos proporcionados polas TIC como o cañón dixital, a pizarra dixital, as webquest ou os blogs que proporei en clase, que controlarei a través da plataforma Epootes. Suxerirei películas, series ou documentais que poidan ver online, recursos web como Google Earth, os atlas didácticos, Geacron ou Mapmaker para ilustrar as partes de la materia que precisen da ensinanza xeográfica e tamén sitios web nos que os alumnos poidan insertar información como Wikidia, para favorecer o traballo autónomo e despertar a súa curiosidade. Empregarei tamén liñas de tempo interactivas con recursos como Timeline JS, Tiki-Toki, Remembre o Chronozoom. Todas as actividades susceptibles de necesitar unha conexión web serán realizadas no centro, na medida do posible, nas aulas de Informática das que dispón posto que pode ser que non todos os alumnos contan con conexión a Internet nas súas casas. Por último, cabe destacar que para cada Unidade Didáctica diseñei materiais de elaboración propia presentados en formato dixital que adaptarei ás necesidades do meu alumnado, tales como textos históricos, fragmentos historiográficos, mapas históricos, gráficas, táboas, material audiovisual, aos que engadín en algún caso elementos multimedia como enlaces a vídeos, documentais, esquemas interactivos ou xogos online que apoian a materia impartida, como os da plataforma online Kahoot. Todos estes materiais están adecuados aos distintos niveis de aprendizaxe do alumnado, insertan o uso das TIC na aula, e están destinados a propiciar estratexias de aprendizaxe competencial.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Ao comezo de curso realizarase unha proba diagnóstica inicial co fin de detectar o nivel de competencia e a capacidade dos/das alumnos e alumnas. Así mesmo permitirá valorar as diferenzas académicas do alumnado para, en consecuencia, poder establecer as medidas oportunas para atender á diversidade que nos atopamos na aula.

Dita avaliación inicial consistirá en exercicios escritos tanto de Xeografía como de Historia para identificar en qué punto de saída nos atopamos. Por unha banda, farase unha proba escrita (de preguntas, de completar textos, de relacionar, de ordenar, etc.) na que se avaliarán contidos histórico-xeográficos; pola outra banda, desenvolverase unha avaliación máis aberta baseada en observacións directas e indirectas na aula, entrevistas, fichas e probas breves sobre diversos temas curriculares que permita coñecer as destrezas do alumnado.

Así mesmo é preciso unha proba diagnóstica ao comezo de cada Unidade Didáctica por ese motivo, e como indiquei anteriormente, todas as Unidades Didácticas siguen o mesmo esquema e ao inicio de cada unha delas retomamos o visto anteriormente, relacionámolo coa Unidade que empezamos e a través de breves cuestionarios escritos ou orais determinamos o punto de partida e a capacidade competencial e de contido.

Calificamos así o proceso de aprendizaxe, ponderando todas as valoracións e anotacións previas, considerando tamén as circunstancias persoais do alumno (reforzos, ampliacións, recuperacións, alumnado repetidor, posibles ACIs...).

Outra das vantaxes da avaliación inicial é a de ofrecer información sobre a predisposición do alumnado cara o tema que se vai a traballar, permitindo concretar os contidos que suscitan maior interese ou que se descoñecen totalmente. Ademais dá pé a definir a didáctica e a metodoloxía para abordar a unidade. Tamén permiten detectar as confusións e incorreccións que os estudantes teñen sobre os contidos a tratar e que van precisar aclaración e rectificación, sendo idóneo plantexarlles que sexan eles/elas mesmos/as os que, por medio de pescudas, cheguen ás conclusións exactas.

Estas probas iniciais non serán nunca valoradas numericamente xa que non entran no cómputo de cálculo da cualificación do alumnado.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	5	10	5	5	10	10	10	10	10	10
Proba escrita	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Táboa de indicadores	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40

Unidade didáctica	UD 11	UD 12	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	5	10	100
Proba escrita	60	60	60
Táboa de indicadores	40	40	40

Criterios de cualificación:

Por unidades didácticas estableceuse o peso que se lle daba aos instrumentos de avaliación resultando que as probas escritas é do 60% e o peso restante do 40% conformase co resto de producións escritas do alumnado ao longo do trimestre (fichas didácticas, traballos escritos ou orais e producións propias).

A probas escritas puntuaranse nunha escala de 1 a 10 e consistirán na contestación por escrito dunha serie de preguntas que contarán co valor total ao carón. As preguntas das probas escritas consistirán en preguntas breves, preguntas de explicación extensa, apartados tipo test, preguntas de verdadeiro-falso, eixos cronolóxicos para cubrir, identificación de imaxes, definición de termos ou elaboración de esquemas de contido.

Como se indica anteriormente a nota de cada pregunta estará especificada ao carón do enunciado dando todas elas un total 10 puntos. Unha resposta correcta, completa e ben fundamentada suporá o total da puntuación, a cada elemento que falte da mesma a nota decrecerá. Todas as preguntas das probas escritas basearanse nos contidos, criterios e obxectivos da materia previamente fixados. A suma das notas de cada pregunta suporá a nota final da proba escrita.

A parte correspondente ao 40% da nota e baseasa nas producións escritas do alumnado alén das probas escritas chamadas exames comprenderán todas aquelas producións feitas na aula e susceptibles de ser calificadas numericamente. Estas producións poden ser traballos escritos; informes e redaccións; presentacións en ordenador; cadernos e cartafol; resumos; pósters; exposicións orais, eixos cronolóxicos, traballos de investigación, elaboración de esquemas e mapas conceptuais, etc. Para a corrección destes traballos empregaranse as rúbricas adaptadas a cada tarefa. A proactividade e do alumnado e a esfera actitudinal-competencial igual que o emprego da transversalidade considéranse como aspectos a valorar dentro da súa formación formal e informal. Para as rúbricas establécense os seguintes parámetros: excelente 10-9, moi ben, 8-7, ben, suficiente 5, insuficiente 4, moi insuficiente 3-0.

A nota da avaliación será o resultado de:

Nota avaliación= [(Media Ex. x 60)+ (Media rúbricas T.I.x40)] / 100.

Unha vez realizadas as operacións, aplicarase o redondeo tendo en conta que cando o decimal é superior a 5 o redondeo irá á alza e, pola contra, se é inferior, irá á baixa. A avaliación estará aprobada cando a cualificación sexa 5 ou superior. Se o docente observa que o alumno ou alumna aprobou a avaliación pero ten algunha parte ou tema pouco afianzado, poderá poñerlle algún traballo de reforzo. No caso de resultar unha avaliación negativa levarase a cabo un plan de recuperación.

Para a cualificación final de curso terase en conta o peso porcentual ou ponderado que se lle aplicou ás unidades de cada avaliación, polo tanto será o resultado de:

Nota final= [(Nota 1ª aval. x 40) + (Nota 2ª aval. x 30) + (Nota 3ª aval. x 30)] / 100.

Se o resultado final non chega a un 5 o/a alumno/a terá que presentarse a unha proba extraordinaria en xuño dos contidos das tres avaliacións. Consistirá nun exame final no que se examinarán todos os criterios de avaliación de todas as unidades didácticas. Novamente, a cualificación deberá ser superior a 5 (nunha escala de 1-10) para ter a materia aprobada, en caso contrario quedaría pendente e, en canto ao redondeo, aplicaráselle o establecido para as avaliacións.

Criterios de recuperación:

Co alumnado que non aprobe as avaliacións levarase a cabo un plan de recuperación que consistirá na elaboración duns cadernos de reforzo e recuperación con diferentes actividades competenciais sobre os temas traballados nas unidades da avaliación. Estes cadernos están xa preparados e á disposición do alumnado a partir da primeira avaliación se for preciso. Farase unha proba escrita de recuperación por trimestre sobre as preguntas propostas polo docente e que foron previamente traballadas polo/a alumno/a que se cualificará nunha escala de 1 a 10 (especificando en cada pregunta o seu valor). En relación á parte práctica este deberá ser entregado no prazo indicado e será puntuado seguindo as rúbricas: excelente 10-9, moi ben, 8-7, ben, suficiente 5, insuficiente 4, moi insuficiente 3-0. Para calcular a nota da recuperación considerarase o 50% das probas escritas e o 50% dos traballos e será o resultado de: Nota recuperación da avaliación non superada= [(Nota Ex.+ Media rúbricas T.I.)] /2. Levarase a cabo un redondeo da cualificación e este será á alza cando o decimal é superior a 5 ou á baixa cando o decimal sexa menor de 5. A avaliación considerarase aprobada cando se obtén 5 ou máis. Todo o traballo será titorizado polo docente e este estará en disposición de realizar as aclaracións e correccións que sexan pertinentes para promover unha recuperación positiva. No caso de que non se recupere a avaliación, o alumnado poderá someterse a outra recuperación cando o docente o considere pertinente consistente na realización dun exame escrito puntuado nunha escala de 1 a 10 e sobre as preguntas mandadas realizar polo/a profesor/a no inicio do plan de recuperación, non tendo que presentar o traballo se este xa foi entregado e valorado positivamente, en caso contrario, si debe entregalo de novo. As recuperacións de avaliación completas faranse sempre tras as datas de avaliación oficial establecidas.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

O alumnado coa materia pendente será convocado ao inicio do curso para explicarlle o plan de recuperación. Este consistirá na elaboración dun cartafol de traballo baseado en tarefas a través das cales se traballan as competencias básicas. Ademais disto vai ter que realizar exames escritos sobre as preguntas que se lle proporcionaron xunto co cartafol.

O alumno/a será titorizado regularmente, o que permitirá facer un seguimento do seu traballo e aclarar as dúbidas que se lle presenten.

A entrega do cartafol de traballo e a realización do exame será por trimestre.

En virtude de todo isto a cualificación suporá:

50% da nota acadada no exame escrito sobre as preguntas que se lle entregaron e que previamente tivo que preparar.

50% da nota acadada polo traballo realizado cuxa cualificación está determinada polas rúbricas específicas, resultando a media de todas elas.

Polo tanto a nota é o resultado de:

Nota trimestral da materia pendente= (Nota Bol. + Nota Exame) /2.

No caso de que o/a alumno/a non aprobase o exame realizaríase, cando se indicase, unha recuperación consistente nunha proba escrita en base ás preguntas preparadas e puntuada nunha escala de 1 a 10 non tendo que presentar o traballo se este xa foi entregado e valorado positivamente, en caso contrario, si debe corrixilo e entregalo de novo.

Para a nota final de curso sería o resultado de:

Nota final de curso: (Nota 1ª Av. + Nota 2ª Av.+ Nota 3ª Av.) / 3.

No tocante á atención á diversidade, segundo o artigo 51º da Orde do 8 setembro 2021, establécese un plan de reforzo que será elaborado polo profesorado que imparte a materia que a alumna ou o alumno teñan pendente de superar, baixo as directrices do correspondente departamento didáctico e co coñecemento do profesorado tutor, e terá como referentes os obxectivos da materia e a contribución á adquisición das competencias. Igualmente, será un plan que se adapte ás particularidades de cada alumna ou alumno destinatarios. O departamento didáctico velará pola realización do plan por parte dos estudantes receptores.

Independentemente do estipulado consta aquí o feito de lembrar que no 1º curso da Educación Secundaria Obrigatoria o alumnado non conta con materias pendentes de anos anteriores posto que se cambia de nivel.

A CUALIFICACIÓN ORDINARIA DE XUÑO do alumnado será a da media aritmética das notas de cada unha das avaliacións trimestrais. O resultado virá expresado sen decimais, redondeado á unidade máis próxima e, en caso de equidistancia, á superior. Para a promoción da materia é preciso obter unha nota mínima de SUFICIENTE.

Aqueles alumnos/as que non superen a materia nas avaliacións parciais, terán que facer unha proba escrita en xuño de recuperación das partes nas que teñan a materia suspensa. A proba terá a intención de valorar distintos aspectos no proceso de aprendizaxe do alumno/a como son: Comprensión e argumentación de conceptos, aplicación dos mesmos a propostas pechadas concretas, argumentación razoada ante diferentes propostas suscitadas sobre feitos concretos, resolución de cuestións, probas de interpretación de distintos tipos de documentos historiográficos... Estará centrada nos contidos específicos das avaliacións que non teña superadas e axustarase ao grao mínimo de consecución dos estándares de cada materia. A súa elaboración e corrección corresponderá ao profesor do curso correspondente.

O alumnado contará con material de reforzo elaborado polo profesorado para a superación da materia, o cal se lle proporcionará cando soliciten.

6. Medidas de atención á diversidade

A categorización conceptual, a didáctica da causalidade, a procesualidade histórica e o tratamento da información son catro procedementos recurrentes na ensinanza e na aprendizaxe da Xeografía e da Historia, abordadas cientificamente, e poden supoñer dificultades aos meus alumnos, para o cal teño previstas unha serie de actuacións que se amoldarán á súa vez á situación particular de cada un deles.

Estos nodos de dificultade identificáreinos a través da avaliación inicial e intentarei subsanalos a través de reforzos elaborados especificamente para cada unha das unidades didácticas desenvoltas.

Para os problemas coa categorización conceptual elaboro un vocabulario individual que se complexiza ao mesmo tempo que os contidos da materia, e que cada alumno irá modificando conforme avanza o curso. Esta escala de complexidade abordareina tamén a través de esquemas de contido que comezan limitándose a unha soa unidade didáctica e un máximo de dez conceptos chave que proporcionarei ao meu alumnado e, unha vez asimilados estes conceptos (que tamén poden ser nomes de personaxes, feitos históricos relevantes, accidentes xeográficos ou elementos atmosféricos por poñer algúns exemplos) o esquema irase complexizando enlazando contidos con outras unidades didácticas e outros eixos de contido, fomentando a transversalidade e profundizando nese cambio que supón o paso da ensinanza Primaria á Secundaria, con unha análise máis científica tanto da Xeografía como da Historia, analizando causas e consecuencias e comprendendo a causalidade e a procesualidade. Para a súa elaboración os meus alumnos poderán optar por un mapa conceptual físico en papel ou pola ferramenta dixital FreeMind.

Para os problemas coa didáctica da causalidade adopto un proceso constructivista baseado na consecución de

obxectivos pautados. Iníciase a asimilación da causalidade a través dunha escala de complexidade paulatina dende a cal o alumno, coa miña axuda, analiza a realidade desde unha múltiple perspectiva, desde os intereses individuais aos grupais, das decisións internas á súa aplicación externa e, finalmente, dos feitos coxunturais froito dunha acción momentánea aos cambios estruturais que provocan e que pasan a formar parte da base da nosa realidade (un exemplo, os efectos do cambio climático).

A causalidade e a procesualidade van da man neste aspecto e por iso as dificultades coa procesualidade histórica seguirán un esquema similar ao anterior no cal diferenciarei o mecanismo de apoio necesario en función da carencia que presente cada alumno. Para os fallos no manexo do tempo histórico elaborarei reforzos específicos con eixos cronolóxicos de dificultade variable. Para as carencias na identificación de suxeitos e axentes históricos diseño unha serie de reforzos pautados que axuden ao meu alumnado a comprender a dinámica social e as estruturas e circunstancias que a conforman a través de textos, material audiovisual, fragmentos literarios ou material elaborado por min mesma e adecuado a cada situación, como dossiers de información sobre individuos ou feitos históricos, elementos do clima, partes da atmosfera, retrospectivas sobre personaxes históricos ou resumos sobre períodos significativos como el Antigo Exipto, o Imperio Romano ou o Reino Suevo de Galiza.

La última dificultade é a instrumental xa que fai referencia ás insuficiencias no tratamento da información. Ésta pode presentarse en cada alumno de forma distinta, xa sexa en análise de mapas, estudo de fontes, na elaboración de resumos ou na expresión oral que mostra nas exposicións na aula. Para todas elas diseño tarefas pautadas que poderán coordinarse co resto de materias para extender o seu progreso na corrección morfolóxica, a construción sintáctica, a carga semántica e a defensa oral a todas as asignaturas, reforzando ao mesmo tempo a competencia CCL.

A coordinación e cooperación mutuas entre alumnado tamén será unha ferramenta moi útil a nivel social e competencial dos alumnos/as, que aprenden a axudar, reforzando a CPSAA, e a recibir axuda nas áreas que o precisan de compañeiros/as cos que establecen lazos de convivencia e amizade.

Finalmente tamén recollo a posibilidade de elaborar ACIs de nivel en función das necesidades do alumando. Estas ACIs, así como os reforzos, serán identificados a partir da Avaliación Inicial e basearanse nos saberes fundamentais, básicos e mínimos contidos da materia.

Co asesoramento do Departamento de Orientación levaranse a cabo os reforzos necesarios en todas as áreas precisas da materia, así como un seguimento diario do alumnado.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Educación cívico-social			X	X	X			
ET.2 - Educación ambiental	X	X	X	X	X			
ET.3 - Educación para a igualdade						X	X	X
ET.4 - Emprendemento					X			
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita							X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible	X	X	X	X	X			
ET.7 - Educación para a paz						X	X	X
ET.8 - Educación para o consumidor		X	X	X	X			

	UD 9	UD 10	UD 11	UD 12
ET.1 - Educación cívico-social				
ET.2 - Educación ambiental				
ET.3 - Educación para a igualdade	X	X	X	X
ET.4 - Emprendemento				
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita	X	X	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible				
ET.7 - Educación para a paz	X	X	X	X
ET.8 - Educación para o consumidor				

Observacións:

Serán traballados todos os elementos transversais, en especial a comprensión lectora e a expresión oral e escrita pois o alumnado vai ter que ler en diferentes formatos e redactar resumos, opinións, textos, comentarios xeográficos e históricos, etc.

Así mesmo, a comunicación audiovisual dun xeito responsable será aproveitada en todas as unidades pois servirán de apoio á práctica docente.

O resto dos elementos transversais tamén serán abordados en maior ou menor medida en case todas as unidades. No tocante á comunicación terá un maior peso nas unidades que promovan o debate.

O emprendemento tamén se considera importante por canto se pretende que o alumnado realice propostas e promova unha actitude proactiva e participativa.

Importante na materia de Xeografía e Historia é a Educación cívica e constitucional que tamén será un tema que pode retomarse en todas as unidades non só como tema a dar senón tamén como actitude do alumnado na aula de respecto, tolerancia nos traballos, debates, etc.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Roteiros didácticos	complementaria	X	X	X

Observacións:

Dentro da programación da materia de 1º ESO de Xeografía e Historia temos previsto a elaboración de distintas actividades complementarias. Como o seu propio nome indica estas complementan os contidos do currículo, criterios e obxectivos acadados na aula coa explicación da materia. Están distribuídos de forma equitativa nos trimestres do curso e todos eles relacionados coa materia vista. Deste xeito tras a primeira parte de Xeografía física que veremos no primeiro trimestre o alumnado porá en práctica o aprendido na aula con un roteiro pola vila para o cal analizaremos mapas topográficos, históricos, políticos e físicos. Con esta visita coñeceremos a contorna de forma autónoma e as distintas formas de representar a mesma no mapa. Así mesmo estudaremos os accidentes xeográficos da zona e faremos un vocabulario dos mesmos. Cando abordemos a parte de Historia Antiga, xa no segundo e terceiro trimestre, propoñemos unha visita ao Museo Provincial de Pontevedra para estudar a historia do país e da provincia, os restos arqueolóxicos que podemos atopar na mesma e a relevancia destes restos para o estudo da nosa Historia. Este tipo de accións favorecen a independencia e a socialización do alumnado, que desenvolve a súa creatividade e descubre as súas habilidades fóra do ámbito escolar. No tocante a charlas, proxeccións cinematográficas ou de documentais faranse no propio centro e a poder ser no horario habitual da materia. É preciso que sexan escollidas adecuadamente, sexan motivadoras e se adapten ao nivel de comprensión do alumnado. Establécense tres fases para a preparación e desenvolvemento destas actividades: - Unha primeira fase previa que consiste na preparación do alumnado con información do tema e tarefas para desenvolver durante a actividade. -Unha segunda fase ou fase central consistente na actividade propiamente dita durante a cal o alumnado deberá coller datos e información. -Xa na aula unha terceira fase de feed-back para comprobar o resultado da experiencia.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Planifica leccións, ensina e avalía
Avalía e xulga en función dos criterios da programación
Os obxectivos didácticos están ben formulados
A selección e temporalización dos contidos e actividades foi axustada
Os criterios de avaliación e cualificación foron claros
A temporalización foi adecuada
Metodoloxía empregada
É ordenado, claro e consiso nas explicacións
É innovador/a
Emprega xogos para animar e dinamizar a práctica docente e o proceso de ensinanza aprendizaxe
Fai uso de material audiovisual para ilustrar as distintas etapas xeográficas e históricas que se ven
Sabe dirixir as clases
Os contidos e actividades relacionáronse cos intereses do alumnado
Realizouse a avaliación inicial
Propón traballos de investigación para crear un alumnado autónomo

Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Emprega variedade de recursos tanto escritos como orais, físicos e dixitais
Revisa a realización das tarefas propostas
Medidas de atención á diversidade
Ofrece oportunidades de recuperación ao longo da avaliación e antes da nota final
Aplica criterios de avaliación coñecidos e claros
Clima de traballo na aula
Crea ambiente óptimo de aprendizaxe
Motiva ao alumnado a mostrar o millor de sí mesmos e facerse responsable do seu proceso de ensinanza-aprendizaxe
Resolve dúbidas en todo momento, tanto na aula como a través dos soportes dixitais do centro e da materia
Outros
Demostra coñecemento da materia
Explica con claridade
Emprega materiais de elaboración propia dinámicos, ilustrados e útiles
Valora o esforzo
Cumpriu co horario de clase
Valoración xeral da materia
As actividades foron variadas e motivadoras
Empregáronse diferentes instrumentos de avaliación
Os criterios de cualificación foron axustados

Descrición:

O profesorado debe someterse á avaliación do seu proceso de ensino e práctica docente.

En canto á práctica docente, esta realizarase por medio de enquisas e rúbricas que conteñen unha escala de valoración e que xiran entorno a "sabe", "sabe ser", "sabe facer que" e "sabe como facer", é dicir, sobre coñecementos, motivación, metodoloxía, avaliación, puntualidade e xestión da aula.

Este cuestionario será proporcionado ao alumnado ao final de cada avaliación ou ao remate do curso. O balance dos resultados vai permitir reconsiderar determinadas actuacións e reformular a programación e a metodoloxía.

Igual de importante é avaliar o proceso do ensino para o cal dispónse dun cuestionario de autoavaliación cos indicadores de logro puntuables nunha escala de 1 a 10. O cuestionario versa sobre a programación (obxectivos, contidos e temporalización, criterios de avaliación e programación). Sobre o desenvolvemento da programación (contidos, actividades, distribución do tempo, recursos..) e sobre a avaliación (se houbo avaliación inicial, instrumentos axeitados, criterios de cualificación xustos...)

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

O profesorado realizará de xeito continuo o seguimento da programación atendendo á súa temporalización, criterios establecidos de avaliación, contidos a impartir, metodoloxía, etc....todo isto coa finalidade de ir axustando e incluso modificando aqueles aspectos didácticos que crea convenientes para que dita programación resulte máis real, aplicable e operativa.

Farase un seguimento da programación e da práctica docente a través da aplicación Proens e este realizarase por avaliación trimestral recolléndose datos sobre a temporalización, os axustes dos Criterios de Avaliación, os instrumentos de avaliación, a ponderación dos mesmos, etc.. Todos estes datos xunto cos referidos a contidos, metodoloxía, avaliación, etc., serán valorados indicando as posibles razóns das dificultades do desenvolvemento da programación (polo clima da aula, recursos, diversidade de alumnado, etc.) e toda esta información recollerase nas actas do departamento.

Para a avaliación do proceso de ensino, empregaranse os indicadores de logro recollidos na programación para ver se efectivamente se están cumprindo.

Finalmente, nas memorias de final de curso aparecerán recollidas as propostas de mellora se fosen necesarias para poñer en práctica nos cursos sucesivos procurando ir axustándoa ao máximo á realidade e á temporalidade.

9. Outros apartados